Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Inovacije v modrem gospodarstvu: izkoriščanje potenciala naših morij in oceanov za delovna mesta in rast

COM(2014) 254 final/2

(2015/C 012/15)

Poročevalec: **Seamus BOLAND**

Soporočevalec: **Gonçalo LOBO XAVIER**

Evropska komisija je 13. maja 2014 sklenila, da v skladu s členom 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu:

Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Inovacije v modrem gospodarstvu: izkoriščanje potenciala naših morij in oceanov za delovna mesta in rast

COM(2014) 254 final/2.

Strokovna skupina za promet, energijo, infrastrukturo in informacijsko družbo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 1. oktobra 2014.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 502. plenarnem zasedanju 15. in 16. oktobra 2014 (seja z dne 15. oktobra) s 143 glasovi za, 1 glasom proti in 1 vzdržanim glasom.

1. **Povzetek sklepov in priporočil**

1.1 Evropski ekonomsko-socialni odbor (EESO) pozdravlja dokument Komisije, katerega namen je čim bolj izkoristiti možnosti zaposlovanja na naših morjih in oceanih prek inovacij s posebnim poudarkom na morski biotehnologiji, energiji oceanov in globokomorskem rudarjenju.

1.2 EESO je zaskrbljen zaradi neusklajenega ukrepanja zasebnega in javnega sektorja ter ugotavlja, da je podobno napetost mogoče zaznati tudi med državami članicami. Tudi pomanjkanje ustreznih podatkov in podatkovnih sistemov, ki so potrebni za zbiranje točnih informacij o naših morjih in z njimi povezanih možnostih, ogroža razvoj inovacij kljub prizadevanjem številnih univerz in strokovnih ustanov v različnih državah članicah. EESO meni, da ta nerešena vprašanja preprečujejo Evropejcem, da bi lahko izkoristili nove zaposlitvene možnosti.

1.3 EESO meni, da je vodilna pobuda „Unija inovacij“ bistvena za razvoj modrega gospodarstva, vendar Komisiji priporoča, naj jo bolje podpre. Takšna podpora vključuje ustrezno zakonodajno podlago, pa tudi dolgoročno finančno pomoč, skupaj z več informacijami o obstoječih programih inovacij.

1.4 EESO priporoča Komisiji in posameznim državam članicam, naj se takoj lotijo odpravljanja pomanjkljivosti, ki so se pokazale v okviru vodilne pobude „Unija inovacij“.

1.5 EESO meni, da bi bilo treba v skladu z znanstvenim pristopom v tem dokumentu v ta proces vključiti strategije za obalni turizem, s čimer ne bi zgolj spodbudili interesa civilne družbe za to vprašanje, temveč tudi izkoristili prednosti celostnega sodelovanja med enim in drugim načinom za uresničevanje tega procesa.

1.6 EESO priporoča, da se obalne in otoške skupnosti, za katere je značilno močno nazadovanje tradicionalnih panog, vključno z ribolovom, v celoti vključijo v vse faze razvoja modrega gospodarstva, kar bi zagotovilo ustrezno ravnovesje med raziskavami in razvojem ter turističnimi dejavnostmi, ki lahko ustvarjajo delovna mesta in omogočijo blaginjo. EESO pri tem pojasnjuje, da morajo biti v konstruktivnem dialogu akterjev zastopane vse skupnosti, ki so odvisne od modrega gospodarstva. Poleg tega se je treba zavedati, da imajo na tem področju te skupnosti in zlasti otoki nedvomne zmogljivosti ter specifične možnosti, da prispevajo k inovacijam v modrem gospodarstvu.

1.7 Pri razvoju strategij za spodbujanje zaposlovanja v modrem gospodarstvu je izjemno pomembno, da se upoštevajo inovacije na področjih, kot so ladjedelništvo, akvakultura, pristaniška infrastruktura in ribolov. Potreba po izpolnjevanju različnih okoljskih zahtev je vedno večja, zato EESO priporoča, da se Komisija pri pripravi vseh ukrepov pomorske politike, ki jih oblikuje, osredotoči na možnosti zaposlovanja, ki jih bo prineslo prilagajanje novim okoljskim zahtevam.

1.8 Jasno je, da se bo zaposlovanje prek inovacij v modrem gospodarstvu ob sedanji politiki povečevalo zelo počasi. Zato EESO priporoča, naj se Evropska komisija poskuša čim prej z vsemi stranmi dogovoriti za pameten časovni razpored, kar omogoča usmerjeno ukrepanje in hitro izvedbo vseh strategij.

1.9 EESO sicer pozdravlja predlagane ukrepe Komisije, vendar pa je mnenja, da jih je premalo in da jih države članice ne podpirajo dovolj. Glede na navedeno bi bilo treba še pred letom 2016 organizirati poseben vrh EU o inovacijah v modrem gospodarstvu. Udeležili bi se ga ministri za pomorske zadeve in druge s tem povezane zadeve, na vrhu pa naj bi prednostno razvrstili najpomembnejše strategije in se dogovorili o razumnem časovnem razporedu za njihovo izvajanje v vseh državah članicah glede na njihove posebnosti. Odbor tudi priporoča, da naj bo na srečanju predlaganega foruma za modro gospodarstvo in znanost, predvidenem za leto 2015, ustrezno zastopana tudi civilna družba, vključno z delavci in marginaliziranimi skupinami.

2. **Obrazložitev in ozadje**

2.1 Evropska komisija je leta 2011 sprejela sporočilo o modri rasti ([1]), v katerem je predstavila, kakšne so možnosti zaposlovanja, če se zavzamemo za naše oceane, morja in obale v Evropi. V sporočilu je bila izpostavljena tudi morebitna vloga energije oceanov pri povečevanju možnosti zaposlovanja.

2.2 Po trenutnih ocenah se v pomorskem sektorju ustvari 3–5 % BDP EU, v njem je zaposlenih približno 5,6 milijona ljudi, k evropskemu gospodarstvu pa prispeva 495 milijard EUR. Po pomorskih poteh poteka 90 % zunanje trgovine oziroma 43 % trgovine v EU. Evropsko ladjedelništvo in sorodne panoge predstavljajo 10 % svetovne proizvodnje. V Evropi je aktivnih skoraj 100 000 plovil, bodisi v ribištvu bodisi v akvakulturi. Razvijajo se tudi novejše dejavnosti, kot sta pridobivanje rudnin in vetrne elektrarne (*Politike Evropske unije – Pomorske zadeve in ribištvo*, 2014, http://europa.eu/pol/pdf/flipbook/sl/fisheries_sl.pdf).

2.3 Jasno je tudi, da so vse države članice in organi EU zaskrbljeni, da netrajnostna uporaba naših morij ogroža občutljivo ravnotežje morskih ekosistemov. To pa je izziv za pomorske pobude, s katerimi naj bi ustvarili več delovnih mest in prispevali k strategiji Evropa 2020.

2.4 Komisija se tudi zaveda pomanjkljivosti, ugotovljenih v okviru vodilne pobude „Unija inovacij“: nezadostnih naložb v znanje, slabega dostopa do finančnih sredstev, visokih stroškov pravic intelektualne lastnine, počasnega napredka pri doseganju interoperabilnih standardov, neučinkovite uporabe javnih naročil in podvajanja pri raziskavah. Med drugimi pomanjkljivostmi, opredeljenimi v letnem pregledu rasti Komisije za leto 2014, so premalo sodelovanja med javnim in zasebnim sektorjem na področju inovacij, slabo prenašanje rezultatov raziskav v blago in storitve ter vse večja vrzel v znanju in spretnostih.

([1]) Modra rast: možnosti za trajnostno rast v morskem in pomorskem sektorju, COM(2012) 494 final.

2.5 Podatki o značilnostih morskega dna, na primer pridobljeni s kartiranjem habitatov morskega dna, o geologiji morskega dna in drugih spremenljivkah v zvezi z morjem, so omejeni, kar ovira hitrejši razvoj inovacij.

2.6 Evropska komisija v svoji politiki obravnava precejšnje število pobud. Med njimi so:

— neomejeno razpoložljivi podatki,

— povezovanje podatkovnih sistemov in

— sprejetje evropske strategije za raziskave morja.

2.7 Čeprav je bila izpeljana reforma skupne ribiške politike, na tisoče obalnih skupnosti propada. Številne izmed njih ugotavljajo, da na morju ne morejo konkurirati, saj bi potrebovale znatno pomoč za posodobitev ribiških ladij. V zatonu so tudi pomožne storitve, kot so gradnja in vzdrževanje ladij ter zagotavljanje drugih s tem povezanih storitev.

2.8 Med morji, ki obkrožajo Evropo, so Jadransko in Jonsko morje, Arktični ocean, Atlantski ocean in Irsko morje, Baltsko morje, Črno morje, Sredozemsko morje in Severno morje.

3. **Ozadje sporočila Komisije**

3.1 Evropska komisija je v četrtek, 8. maja, predstavila akcijski načrt o inovacijah v modrem gospodarstvu. Splošni cilj tega sporočila je uresničiti možnosti za ustvarjanje delovnih mest in rast v naših oceanih in morjih. V njem je predlaganih več pobud, kako pridobiti več znanja o oceanih, izboljšati znanja in spretnosti, potrebne za uporabo novih tehnologij v morskem okolju, ter okrepiti usklajevanje pri raziskavah morij. Predlagani so naslednji ukrepi:

— izdelava digitalne karte celotnega morskega dna evropskih voda do leta 2020;

— vzpostavitev spletne informacijske platforme, ki bo začela delovati pred koncem leta 2015, za pomorske raziskovalne projekte v celotnem programu Obzorje 2020, pomorske raziskave, ki se financirajo z nacionalnimi sredstvi, in izmenjavo rezultatov zaključenih projektov;

— ustanovitev foruma za modro gospodarsko poslovanje in znanost, ki bo zasebni sektor, znanstvenike in nevladne organizacije vključil v oblikovanje modrega gospodarstva prihodnosti ter pomagal pri razširjanju zamisli in rezultatov. Prvič se bo sestal v okviru evropskega dneva pomorstva leta 2015 v Pireju v Grčiji;

— spodbujanje akterjev iz raziskovalnih in izobraževalnih ustanov ter podjetij, da do leta 2016 začrtajo potrebe ter znanja in spretnosti, ki bi jih morala imeti prihodnja delovna sila v pomorskem sektorju;

— preučitev možnosti za združitev glavnih akterjev iz raziskovalnih in izobraževalnih ustanov ter podjetij v skupnosti znanja in inovacij (SZI) za modro gospodarstvo po letu 2020. SZI, ki so del Evropskega inštituta za inovacije in tehnologijo (EIT), lahko spodbudijo inovacije na različne načine, na primer z vodenjem programov izobraževanja in usposabljanja, izboljšanjem prehajanja z raziskav na trg ter vzpostavljanjem inovacijskih projektov in podjetniških inkubatorjev.

3.2 Med posameznimi panogami, ki sestavljajo modro gospodarstvo, so akvakultura, obalni turizem, morska biotehnologija, energija oceanov in globokomorsko rudarjenje.

3.3 Modro gospodarstvo sicer z ekonomskega vidika predstavlja 5,4 milijona delovnih mest in bruto dodano vrednost v višini skoraj 500 milijard EUR letno, vendar pa je treba opozoriti, da se morajo morska biotehnologija, energija oceanov in globokomorsko rudarjenje še razviti, da bodo lahko imeli gospodarsko neto korist.

3.4 Komisija je mnenja, da lahko vsak od teh sektorjev znatno prispeva k modremu gospodarstvu, kot je pojasnjeno v nadaljevanju.

— Morska biotehnologija nudi možnost raziskovanja morja in s tem sekvenciranja DNK z novo podvodno tehnologijo. Kritična masa vseh udeleženih držav EU bo spodbudila donosne nišne trge.

— Sektor energije oceanov je še vedno v nastajanju. S primernim upravljanjem lahko omogoči uresničevanje ciljev na področju obnovljivih virov energije in zmanjšanja emisij toplogrednih plinov. Možnost za gospodarsko rast na podlagi nove inovacijske tehnologije se glede na doseženi napredek zdi realistična.

— Možnosti za ustvarjanje delovnih mest na področju globokomorskega rudarjenja temeljijo na spoznanju, da je na morskem dnu po vsej verjetnosti velika količina rudnin. S pridobivanjem teh rudnin bi verjetno zapolnili vrzel na trgih, kadar recikliranje ni mogoče oziroma zadostno ali pa so rudniki na zemeljskem površju preobremenjeni, seveda ob ustreznem upoštevanju okoljskih zahtev. Ta sektor je sicer še vedno majhen, vendar pa ima možnosti, da za prihodnje generacije ustvari znatno rast in precej delovnih mest.

3.5 Vodilna pobuda EU „Unija inovacij“ je za modro gospodarstvo koristna pri ustvarjanju inovacijam prijaznega okolja. Novi program, Obzorje 2020, za katerega je namenjenih 79 milijard EUR, je največji program raziskav in inovacij v EU.

3.6 V dokumentu so opisane tudi pomanjkljivosti pobude: nezadostne naložbe v znanje, slab dostop do finančnih sredstev, visoki stroški pravic intelektualne lastnine, počasen napredek pri doseganju interoperabilnih standardov, neučinkovita uporaba javnih naročil in podvajanje pri raziskavah.

3.7 Komisija med drugim predlaga naslednje ukrepe:

— od leta 2014 trajnostni proces, ki bo omogočil lažji dostop do podatkov o morju in njihovo interoperabilnost ter odpravil omejitve v zvezi s temi podatki;

— večločljivostna karta celotnega morskega dna evropskih voda do januarja 2020;

— do konca leta 2015 informacijska platforma za morske raziskave v celotnem programu Obzorje 2020 ter informacije o nacionalno financiranih projektih za morske raziskave;

— leta 2015 prvo srečanje foruma za modro gospodarsko poslovanje in znanost;

— v obdobju 2014–2016 vzpostavitev koalicije sektorskih znanj in spretnosti na področju pomorstva.

3.8 Opozoriti je treba, da izraz „modro gospodarstvo“ v dokumentu Komisije ni opredeljen. Vendar pa EESO opozarja na opredelitev iz tretjega vmesnega poročila EU iz marca 2012 z naslovom „Blue Growth: Scenarios and Drivers for Sustainable Growth from the Oceans, Seas and Coasts“ (Modra rast: scenariji in gonilne sile za trajnostno rast, povezano z oceani, morji in obalami), da je modra rast odslej opredeljena kot pametna, trajnostna in vključujoča gospodarska rast in rast zaposlovanja, povezana z oceani, morji in obalami. Pomorsko gospodarstvo sestavljajo vse sektorske in medsektorske gospodarske dejavnosti, povezane z oceani, morji in obalami. Te dejavnosti so sicer pogosto značilne za določena območja, vendar pa so v to opredelitev vključene tudi najbližje neposredne in posredne podporne dejavnosti, ki so potrebne za delovanje pomorskih gospodarskih sektorjev. Te dejavnosti se lahko izvajajo kjerkoli, tudi v državah brez dostopa do morja. Pomorsko zaposlovanje zajema vse zaposlovanje (zaposlovanje za polni delovni čas), ki je rezultat prej navedenih dejavnosti, povezanih z oceani, morji in obalami.

4. **Splošne ugotovitve**

4.1 Potencial modrega gospodarstva v Evropi bo uresničen, če bodo države članice in vsi akterji, vključno s civilno družbo, dejavno vključeni v razvoj politik in lokalnih rešitev za odpravljanje številnih pomanjkljivosti, opredeljenih v okviru vodilne pobude „Unija inovacij“, ter pomanjkljivosti, navedenih v Letnem pregledu rasti 2014.

4.2 Za razvoj modrega gospodarstva je vodilna pobuda EU „Unija inovacij“ bistvenega pomena. Da pa bo lahko pripomogla k uresničitvi gospodarskega potenciala naših morij, jo bo treba mnogo bolj odločno podpreti in jo še izpopolniti.

4.3 Komisija mora v okviru evropskega semestra poskrbeti, da bodo v osrednjih politikah v okviru nacionalnih načrtov reform držav članic upoštevane prednostne naloge za modro rast.

4.4 Onesnaženost morij, ki izhaja predvsem s kopnega, ima dejanske posledice za prihodnje trajnostno modro gospodarstvo. Tudi okoljska vprašanja, povezana z globokomorskim rudarjenjem, potrebo po boljši pristaniški infrastrukturi ter izboljšavami okoljske kakovosti sektorja pomorskega prometa, bodo omejila možnosti zaposlovanja v modrem gospodarstvu, če ne bodo obravnavana takoj.

4.5 Obalnim skupnostim, ki so v kritičnem stanju, saj jih je prizadela splošna evropska gospodarska kriza in so odvisne od modrega gospodarstva, se bo treba bolj pozorno posvetiti in jih bolje povezati s programi EU, kot je skupna ribiška politika.

4.6 Politike in ukrepi za izboljšanje gospodarske vrednosti naših oceanov in morij v Evropi niso poenoteni, kar ogroža uresničevanje trajnostnega gospodarstva v različnih gospodarskih sektorjih. K večjemu zaposlovanju lahko prispevajo tudi sporazumi o modrem gospodarstvu med Evropo in ZDA ter drugi globalni interesi.

4.7 Modro gospodarstvo je odvisno od razvoja ladjedelništva, ki v Evropi zajema okoli 150 velikih ladjedelnic, od katerih jih približno 40 izdeluje velike morske trgovske ladje za svetovni trg. Ladjedelnice (civilne in vojaške, ki se ukvarjajo z gradnjo in popravili ladij) v Evropski uniji neposredno zaposlujejo okoli 120 000 oseb. V dokumentu Komisije bi bilo treba bolj podrobno opisati prispevek pomorskega prometa k modremu gospodarstvu na splošno.

4.8 V skladu z znanstvenim pristopom v tem dokumentu bi bilo treba v ta proces vključiti strategije za obalni turizem, s čimer ne bi zgolj spodbudili interesa civilne družbe za to vprašanje, temveč tudi izkoristili prednosti celostnega sodelovanja med enim in drugim načinom za uresničevanje tega procesa. Za kakršen koli razvoj sta potrebni prilagoditev okoljskim zahtevam in opredelitev priložnosti.

4.9 Dokument Komisije je v veliki meri osredotočen na znanstveno raziskovanje, ki je seveda nujno za ohranjanje varnega ekosistema, vendar pa je treba pri oblikovanju politik uporabiti tudi celosten pogled. Posledice globokomorskega rudarjenja je zato treba znanstveno dokazati in jih upoštevati pri oblikovanju vseh politik. Dobro ravnovesje med potrebo po ohranitvi morij ter njihovo gospodarsko trajnostjo je izjemno pomembno, če želimo, da bo to koristilo tako raziskavam kot gospodarskim akterjem in družbi na splošno.

4.10 Analize modrega gospodarstva, ki niso dovolj osredotočene na propadanje tradicionalnih panog modrega gospodarstva, kot so majhne ribiške skupnosti, pomorski promet in turizem, so nezanesljive. Opozoriti je treba tudi na posledice vedno manjšega proračuna EU za ta sektor.

4.11 Možnosti za večje zaposlovanje v tradicionalnih sektorjih se ne sme podcenjevati. EU na področju akvakulture še vedno ni samozadostna in ne more zadostiti povpraševanju po ribah. Tudi v sektorju ladjedelništva so možnosti za povečanje zaposlovanja izjemno velike, k zaposlovanju pa bo znatno pripomogla tudi že potrebna posodobitev pristaniške infrastrukture, če bo seveda realizirana.

4.12 Zamisel o trajnostnem razvoju in o tem, da so oceani in morja nacionalna prednostna naloga, je v strategijah nekaterih držav članic za inovacije že dobila podporo. V portugalski nacionalni strategiji za raziskave in inovacije za pametno specializacijo za obdobje 2014–2020 je na primer omenjena pravilna uporaba ekološko učinkovitega pomorskega prometa v prostoru za pomorski promet brez meja zaradi boljšega izkoriščanja pomorske industrije in vključitve pristaniške logistike v globalno logistiko. Iz tega je razvidna zavezanost držav članic ter pomen modrega gospodarstva in vodilnega položaja Evrope na tem področju.

4.13 EESO je prepričan, da imajo evropski otoki v modrem gospodarstvu posebno vlogo, in sicer na vseh treh področjih, ki so bila v tem sektorju opredeljena kot področja inovacij, še posebej pa na področju energije oceanov. Zato EESO poziva Komisijo, naj se v okviru tega sporočila posebej posveti tudi otokom v Evropi, pa ne zgolj zaradi vpliva modrega gospodarstva na ta območja, temveč tudi zaradi njihovega prispevka k inovacijam.

V Bruslju, 15. oktobra 2014

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Henri MALOSSE